

Stockholm den 27 augusti 2024

R-2024/0845

Till Justitiedepartementet

Ju2024/00175

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 4 april 2024 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet Ett säkrare och mer tillgängligt fastighetsregister (SOU 2024:7).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot utredningens förslag och välkomnar en ökad digitalisering av fastighetsregistret. Ändringarna innebär en angelägen anpassning till dagens digitala samhälle och avvecklar bestämmelser som syftar till ett otidsenligt register. Advokatsamfundet kan dock i vissa delar inte fullt ut ställa sig bakom förslagen och anser även att klargöranden behöver göras på ett antal punkter.

De två nya lagarna möjliggör i relativt stor utsträckning föreskriftsrätt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i fråga om att forma innehållet, i stället för att ställa krav på lagstiftning. Advokatsamfundet anser att det är problematiskt från ett rättssäkerhetsperspektiv att förslagen i stor utsträckning lämnar till regeringen eller den myndighet utsedd av regeringen samt Lantmäterimyndigheten att ge lagen dess närmare innehåll och anser att lagarnas ramar i stället bör förtydligas i lagtexten.



Bakgrund

Utredningens uppdrag har varit att se över regleringen av fastighetsregistret och föreslå lämpliga förändringar. Syftet med uppdraget är att stärka säkerhetsskyddet för registret och skapa en modern reglering för en effektiv informationsförsörjning som bättre tillgodoser samhällets behov av att tillgängliggöra fastighetsinformation.

Advokatsamfundets uppgift är främst att ta ställning till hur förslaget står sig i ett rättssäkerhetsperspektiv. Detta innefattar främst frågorna om hur utredningens förslag påverkar den enskildes rätt till integritet och privatliv, liksom om eventuella begränsningar av enskildas rättigheter står i rimlig proportion till samhällets intresse av att kunna behandla personuppgifter inom aktuella verksamhetsområden.

Synpunkter

Särskilt om föreskriftsrätt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

En generell notering som Advokatsamfundet gör avseende båda de två nya lagarna är att de i relativt hög utsträckning möjliggör föreskriftsrätt för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i stället för att ställa krav på lagstiftningen och dess innehåll. Advokatsamfundet anser att det är problematiskt från ett rättssäkerhetsperspektiv att förslagen i stor utsträckning lämnar till regeringen, den myndighet som utsetts av regeringen samt Lantmäterimyndigheten att ge lagen dess närmare innehåll.

Tidigare remissvar

Advokatsamfundet har i tidigare remissyttrande yttrat sig över betänkandet om Framtidens dataskydd (SOU 2023:100).¹ I det betänkandet formulerade den utredningen ett antal gemensamma utgångspunkter för sitt arbete, vilka också har blivit vägledande i arbetet för den nu aktuella utredningen som detta remissvar adresserar, där förslagen så långt möjligt bör likna den modell för dataskyddsreglering som framgår av detta tidigare betänkande.² Advokatsamfundet hänvisar till detta sitt

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande (R-2024/0146) den 17 april 2024 över betänkandet Framtidens dataskydd – vid Skatteverket, Tullverket och Kronofogden (SOU 2023:100). Advokatsamfundet hänvisar även till sitt remissyttrande den 28 oktober 2022 över betänkandet Ett register för alla bostadsrätter (SOU 2022:39), remissyttrande den 18 september 2018 över Digitaliseringsutredningens betänkande Juridik som stöd för förvaltningens digitalisering (SOU 2018:25), liksom remissyttrande den 20 november 2015 över betänkandet Myndighetsdatalag (SOU 2015:39).

² Se SOU 2024:7 s. 313 samt s. 423 ff.



tidigare remissyttrande avseende de utredningar som har blivit vägledande för denna utredning, då Advokatsamfundet anser att tidigare synpunkter i detta avseende fortsatt är av relevans.

Särskilt om den nya fastighetsdatalagen

Advokatsamfundet anser att de föreslagna bestämmelserna kan medföra att integritetskänsliga uppgifter kan komma att behandlas på ett icke-transparent sätt och mer extensivt än vad som behövs och/eller vad som är avsett av Lantmäterimyndigheten, andra myndigheter, tredje parter och samhället.

All behandling av uppgifter om enskilda innebär i någon mån en inskränkning av deras fri- och rättigheter. Detta gäller även den uppgiftsbehandling som blir aktuell enligt utredningens författningsförslag. Advokatsamfundet kan konstatera att utredningen i och för sig har gett den personliga integriteten ett relativt stort utrymme, men saknar närmare resonemang kring transparens, vilka konkreta risker för den personliga integriteten som kan bli aktuella till följd av de föreslagna bestämmelserna, liksom vilka konkreta åtgärder som bör vidtas för att minimera dessa risker.

Enligt förslagen som presenteras i 5-8 §§ fastighetsdatalagen, föreslås Lantmäterimyndigheten tillåtas behandla personuppgifter bland annat om det är nödvändigt *(a) för att utföra sin verksamhet, (b) för urval och bearbetningar, (c) för andra ändamål under förutsättning att uppgiften inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket personuppgifterna samlades in, samt (d) för att tillhandahålla personuppgifter elektroniskt om det inte är olämpligt.*

Det ska noteras att ändamålet i den nya 5 § fastighetsdatalagen för sin förståelse måste läsas tillsammans med 1 § andra stycket i den nya lagen om fastighetsregister och elektroniskt tillhandahållande av fastighetsinformation (genom hänvisningen till Lantmäterimyndighetens verksamhet). Där anges att bestämmelserna syftar till att ge offentlighet åt fastighetsinformation för att fullborda fastighetsbildningsåtgärder, tillförsäkra och upprätthålla fastighetsägares, nyttjanderättshavares och tredje mans legala rättigheter som rör fast egendom samt att tillgodose *samhällets behov* av fastighetsinformation i elektronisk form. Enligt författningskommentaren är ”samhällets behov” alla allmänna intressen, bland andra brottsbekämpning, opinionsbildning, kommersiella ändamål, försvar och beredskap, etc.



Visserligen inkluderas vissa särskilda begränsningar i utredningen och förslagen. Advokatsamfundet är dock av uppfattningen att det hade varit värdefullt med en mer detaljerad och kritisk bedömning av arten och omfattningen av de personuppgiftsbehandlingar som typiskt sett kan antas förekomma i den verksamhet som de föreslagna bestämmelserna omfattar; vilka konkreta hot och risker som typiskt sett kan antas föreligga i sådana sammanhang, hur sannolikt det är att dessa effektueras samt vilken skada detta i så fall skulle kunna medföra för de registrerade eller andra.

Advokatsamfundet anser att lagstiftningens utformning gör det svårare för de registrerade att kunna förutse och kontrollera i vilken omfattning, varför eller hur deras personuppgifter behandlas, eftersom det inte framgår för vilka skäl eller ändamål behandlingen sker enligt förslagen i fastighetsdatalagen. Detta leder i sin tur till att de registrerades möjligheter blir begränsade när det gäller att förutse vilka uppgifter som kommer att behandlas, när uppgifterna kommer att behandlas, vem som utför behandlingen och för vilka ändamål så sker. En sådan brist på förutsebarhet och möjlighet till att kräva rättelse är inte bara problematisk från ett integritetsperspektiv, utan är även mycket negativt i ett rättssäkerhetsperspektiv.

Advokatsamfundet efterlyser tydligare begränsningar samt krav på transparens gällande de ändamål för vilka personuppgifter kan komma att behandlas samt vilka parter som kan utföra behandlingen enligt de föreslagna bestämmelserna. Advokatsamfundet efterlyser även att Lantmäterimyndigheten ska offentliggöra en förteckning som beskriver alla personuppgiftsbehandlingar som sker med anledning av registret samt vilka som är mottagare av uppgifterna.

Advokatsamfundet hade även sett att utredningen hade problematiserat och analyserat användningen av personuppgifter för direkt marknadsföring ytterligare. Därutöver anser Advokatsamfundet att innebörden av begreppet ”av annan” i 11 § bör förtydligas.

Slutligen föreslår även Advokatsamfundet att den femte rubriken ”Ändamål” formuleras om till ”Ändamålet med personuppgiftsbehandlingen”.



Särskilt om den nya lagen om fastighetsregister och elektroniskt tillhandahållande av fastighetsinformation

Lagen är en ramlag och regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om bland annat innehållet i fastighetsregistret och geometrisk information och koordinater som gör det möjligt att visualisera registrets innehåll i karttjänster. Uppgifter får föras in, ändras och tas bort i fastighetsregistret endast av behöriga myndigheter, dock får regeringen meddela föreskrifter om vem som får föra in, ändra och ta bort uppgifter i övriga fall.

Advokatsamfundet konstaterar dock att det saknas en notifieringsskyldighet till fastighetsägare och andra rättighetshavare enligt fastighetsregistret, som kan ge dem upplysning om eventuella ändringar av uppgifter i fastighetsregistret. Detta leder i sin tur till att det inte finns någon reell möjlighet att tidigt invända mot felaktiga eller ofullständiga uppgifter eller kräva ersättning för liden skada därför. Advokatsamfundet föreslår därför att även en notifieringsskyldighet införs där Lantmäterimyndigheten ska informera fastighetsägare vid ändringar i fastighetsregistret (vilket bör kunna automatiseras).

Särskilt om förslag till förordning om fastighetsregister och elektroniskt tillhandahållande av fastighetsinformation

Advokatsamfundet anser att förordningens 2 kap. 5 § p. 4 samt p. 21 bör tydliggöras på så sätt att det framgår vilken registerbeteckning som urholkas.

Övrigt

Advokatsamfundet vill avslutningsvis påpeka att det finns en rad redaktionella felskrivningar i betänkandet som lämpligen bör korrigeras under den fortsatta beredningen.³

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander

³ Se exempelvis betänkandet s. 549 "objektet", s. 557 "den", s. 653 "blir", s. 670 "helt", s. 687 "överföring äganderätten" samt s. 694 "offentlig".